

กระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา
ตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย

Community Empowerment Process of Black Ginger Coffee Community
Enterprise Group of Ban Tha Sala, Tha Sala Subdistrict, Phu Ruea District,
Loei Province

วิษณุ มะลิตัน¹ และวิริยา เพียรไทย²
Wish Maliton¹ and Wiriya Pianthai²

Received: November 30, 2023

Revised: April 30, 2024

Accepted: July 16, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และศึกษาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) คือ เชิงปริมาณ เครื่องมือคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน วิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และงานวิจัยคุณภาพ เครื่องมือคือ การสนทนากลุ่มจำนวน 13 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมของความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังองค์กรชุมชนในงานสวัสดิการชุมชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานในจังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุฉินารายณ์และสำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ 2) แนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ มะลิตัน สาขาวิชาพัฒนสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, Email: Wich.Mal@lru.ac.th, Assoc. Prof. Dr., Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Lecturer of Community Development Program Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

จังหวัดเลย ประกอบด้วย (1) กระบวนการเสริมสร้างแนวคิดเชิงบวกทางสังคมด้วยกระบวนการกลุ่ม (2) กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกและชุมชน และ (3) กระบวนการเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลัง

คำสำคัญ: กระบวนการ,การส่งเสริม, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, เครือข่าย

Abstract

Research Objective To study the needs in the community empowerment process of community enterprise groups, with a specific focus on the Black Galangal Coffee community enterprise group in Ban Tha Sala. **Research Methodology** The methodology chosen for this research is a mixed-method approach Quantitative Research Utilized a questionnaire distributed to a sample group of 160 people and analyzed using a computer program. Qualitative Research Conducted group discussions with 13 people to analyze descriptive data.

Research Findings 1) Identified necessary needs for strengthening community organizations in community welfare work, with a PNI (Priority Needs Index) adjusted value of 0.32 Found specific areas requiring development, such as supporting participation from supporting agencies, coordinating between network partners, collaborative learning processes, and adherence to operational regulations. 2) Guidelines for Community Empowerment Process

The guidelines propose a three-step process for empowering the Black Galangal Coffee community enterprise group (1) Strengthening positive social concepts through group processes. (2) Enhancing participation of members and the community. (3) Strengthening the core of community development to engage network partners and expand the results of empowerment. These findings and guidelines provide a structured approach to enhancing community empowerment within the Black Galangal Coffee community enterprise group, with a focus on collaboration, participation, and adherence to operational regulations.

Keywords: Process, Empowerment, Community Enterprise Group, Networking

บทนำ

การเสริมสร้างพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการให้หัวใจแก่การพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะ (Community-Based Development) ในยุคหลังโควิด 19 ซึ่งภาคชนบทยังคงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้ดีขึ้นหลังจากประสบปัญหาโรคระบาดขนาดใหญ่ในช่วงปี 2563-2565 และกำลังเข้าสู่ยุคภาวะหลังความทันสมัย (Post-modernization) ที่การแสวงหาความรู้โดยใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น แต่กลับพบว่าชุมชนบางแห่งมีความอ่อนแอ เปราะบาง และไร้พลัง ทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ การเสริมสร้างพลังชุมชนจึงเน้นการทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง โดยการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยการเสริมสร้างพลังชุมชนนี้เป็นการดึงเอาศักยภาพและทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาตนเองและสนับสนุนกันภายในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ในทางมุมมองของสมศักดิ์ สามีคศิริธรรม (2566) การเสริมสร้างพลังชุมชนในฐานะการใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ การพัฒนาจิตสำนึกในระดับสูงหรือมนธธรรมสำนึก (Conscientization) ซึ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในปัญหาโครงสร้างของสังคม และการหล่อหลอมจิตสำนึกที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการทำให้ผู้คนสามารถมีสิทธิและอิทธิพลในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา นอกจากนี้ การเสริมสร้างพลังยังเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับความสามารถของบุคคลในการกระทำตามความสามารถของตนเองและการร่วมงานกับผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและเชื่อมั่นในชุมชนที่มีพลังในการพัฒนาตนเองและชุมชนโดยรวม

การเสริมพลังเป็นกระบวนการกลุ่มเนื่องจากการทำกับผู้อื่นอาจในเชิงเดียวมักไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากผู้ไร้อำนาจเหล่านั้นมักขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งทำให้ไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากพวกเขารู้สึกว่าล้าหลังและไม่มีพลังในการพัฒนาตนเองหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ดังนั้นการเสริมพลังมักให้ผลสำเร็จมากขึ้นเมื่อนำไปสู่กลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดอำนาจของกลุ่มที่แสดงถึงความเชื่อมั่นมากขึ้น (พินทุสร โพธิ์อุไร, 2562) การเสริมพลังชุมชนมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญกับคนและกลุ่มในชุมชนที่มีอำนาจและความสามารถในการร่วมมือกันในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ต่อไปนี้เป็นกระบวนการเสริมพลังที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยมีวิธีการ 1) ชวนผู้เข้าร่วมทำในสิ่งที่เขามีความสนใจอยากทำ การเริ่มต้นโดยให้ผู้ที่มีสนใจและความพร้อมทำงานร่วมกันในโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชน 2) ใช้วิธีการล้อมวงโส (นั่งคุยกัน) การสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี 3) ชักชวนคนที่ไม่กล้าพูดมีโอกาสดู การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและมีเสียงเทียบเท่าในการตัดสินใจ 4) ขุดค้นประสบการณ์ที่ชุมชนเคยทำได้สำเร็จ: การย้อนกลับไปพิจารณาประสบการณ์ที่เคยทำให้สำเร็จในชุมชน และนำความรู้และประสบการณ์นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาปัจจุบัน 5) ทบทวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เห็นผลสำเร็จ: การศึกษาประสบการณ์ที่เคยสำเร็จและนำไปใช้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจในการดำเนินการต่อไป (Srirattanaball, 2017) ซึ่งการเสริมพลังชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสามารถของบุคคล แต่ยังช่วยเสริมสร้างพลังของกลุ่มและชุมชนให้มีความพร้อมที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองและชุมชนโดยรวมให้ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืนและเป็นผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็น

ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้น เสริมพลังชุมชนเป็นแนวคิดที่สำคัญที่มีผลสัมฤทธิ์ที่หลากหลายและยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน

บ้านท่าศาลา หมู่ที่ 5 ตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2401 เดิมบรรพบุรุษของชาวท่าศาลา อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลท่าศาลา ในเขตการปกครองของอำเภอกูเรือ จังหวัดเลย และได้อพยพมารวมตัวกัน บริเวณต้นน้ำสานตมและเนื่องจากบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านทิศตะวันตกมีศาลาที่ติดแม่น้ำประกอบกับเป็นเส้นทางผ่านและผู้คนจะมานั่งคอยอาบน้ำบ่อยๆ จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “ บ้านท่าศาลา “ มีนายผิว ศรีบุรินทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปี พ.ศ.2491 และมีนายมนตรี จุตตโน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คราวเรือนที่มีอยู่จริงตามข้อมูล จปฐ. ปี2565 จำนวน 78 ครัวเรือน เป็นประชากร ชาย 121 คน หญิง 126 คน รวมทั้งสิ้นคน 247 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญหลัก ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าว มะคาเดเมีย แก้วมังกร ยางพาราและกาแฟ บ้านท่าศาลาตั้งชุมชนอยู่ที่ระดับความสูงประมาณ 780 ถึง 880 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ห่างจากอำเภอกูเรือ 15 กิโลเมตรเป็นเส้นทางถนนลาดยาง มีพื้นที่ 8,00 ไร่ เนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยบริเวณชุมชนมีระดับความสูงอยู่ระหว่าง 820 ถึง 956 เมตร เหนือระดับทะเลปานกลาง มีที่ราบเหมาะสมสำหรับเพาะปลูก ที่อยู่อาศัยเป็นป่าชุมชน และเป็นที่ทำกินเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านให้มีสภาพที่ดีขึ้นและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล

วิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา หมู่ที่ 5 จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2549 โดยเริ่มต้นจากชาวบ้านที่ปลูกกาแฟขายเมล็ดดิบถูกพ่อค้าคนกลางถูกนายทุนกดราคารับซื้อจากที่เคยขายได้ราคาสูงและเมื่อปลูกมากขึ้น ผลผลิตมากขึ้นก็เกิดข้อแม้ในการรับซื้อผลผลิตมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกษตรกรเริ่มขาดทุน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มรวมกลุ่มกันขึ้นมาจำนวน 10 คน ที่ริเริ่มนำเมล็ดกาแฟมาขัดสี คั่วและบดเองเพื่อเพิ่มมูลค่าของกาแฟชุมชน โดยกาแฟของชุมชนมีจุดเด่นที่ความหอมมีกลิ่นเป็นอัตลักษณ์ ต้มแล้วจะไม่เฝื่อนคอก และได้สร้างความแตกต่างของกาแฟทั่วไปด้วยการเติมสมุนไพรกระชายดำ ที่ชุมชนปลูกอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดกาแฟที่มีสรรพคุณทางสมุนไพรจนมีคำสั่งซื้อจากลูกค้าทั่วประเทศและได้รับรางวัลการันตีคุณภาพสินค้าด้วยเครื่องหมาย “The BEST สุดยอดเมืองเลย” เพราะเป็นผลิตภัณฑ์เด่นประจำจังหวัด และได้ขยายธุรกิจกาแฟสดกระชายดำให้กับผู้ที่สนใจในชื่อสินค้า “คอฟฟี่บัน” ตั้งแต่ พ.ศ.2549 เป็นต้นมาถึงแม้ว่ากาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลาจะเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของจังหวัด แต่การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนกลับมีปัญหา ทั้งที่มี 2 กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตวัตถุดิบให้จะมีจำนวนมากคือกลุ่มผู้ปลูกกาแฟและกลุ่มผู้ปลูกกระชายดำ อันแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนานั้นยังมีปัญหาอยู่ (วิชัญ มะลิตัน, 2566)

ดังนั้นการวิจัยเรื่องนี้มุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา โดยการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) ซึ่งเน้นการเสริมพลังทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนที่เป็นเชิงบวกและเป็นไปในทิศทางที่ชุมชนเองต้องการ ครอบคลุม และเข้าใจถึงถึงความต้องการและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชน โดยการผสมผสานข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปริมาณและเชิงคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลและนำแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาชุมชนในการเข้าไปร่วมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะตัดสินใจในองค์กรหรือกลุ่มคนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) ซึ่งวัลนิกา ฉลากบาง (2560 : 126) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมวิธี หมายถึงการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยการใช้วิธีเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณภาพร่วมกันในระยะใดระยะหนึ่งหรือใช้ต่อเนื่องในระยะที่ต่างกัน แล้วนำผลที่ได้จากแต่ละวิธีมาสรุปร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง **ขั้นตอนที่ 1** เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย จำนวน 4 คุ่ม หากกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชาชนทั้งหมด 247 คน ด้วยการเปิดตารางของเครจซ์และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43) และกำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายจากรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน แล้วหาค่าสัดส่วนตามพื้นที่เพื่อให้เกิดการกระจายที่เหมาะสม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บ้านท่านศาลา	จำนวน		รวม (คน)	กลุ่มตัวอย่าง		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)		ชาย (คน)	หญิง (คน)	
คุ่ม 1 คุ่มเอื้องเทียนขาว	28	30	58	20	20	40
คุ่ม 2 คุ่มเศรษฐกิจพอเพียง	33	28	61	20	20	40
คุ่ม 3 คุ่มเอื้องเชิงดอย	28	29	57	20	20	40
คุ่ม 4 คุ่มเอื้องสายน้ำผึ้ง	32	39	71	20	20	40
รวม	121	126	247	80	80	160

ที่มา : รายงานผลการฝึกประสบการณ์นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (2565)

2. กลุ่มเป้าหมาย **ขั้นตอนที่ 2** เป็นการดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 วันต่อการจัดกิจกรรมต่อคุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายคือประธานกลุ่มฯ จำนวน 1 คน

และกรรมการในแต่ละคุ้ม รวม 12 คน รวม 13 คนต่อคุ้ม รวมทั้งสิ้น 4 คุ้ม 4 วัน ซึ่งในวันที่เข้าร่วมประชุม
ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและหัวข้อสำหรับการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่าของ
Likert โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนและสอบถามระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ เพื่อค้นหาความต้องการ
จำเป็นการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา
ตำบลท่าศาลา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ด้านความถูกต้องด้านเนื้อหา (Content Validity) หรือความตรงตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการ
วิเคราะห์ตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือว่าข้อความตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการวัดหรือไม่ ผู้วิจัยให้
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนสอดคล้องกันและคำนวณหาค่าดัชนีความ
สอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ (Item objective congruence : IOC) พบว่าข้อความมีค่า
IOC อยู่ในเกณฑ์ระหว่าง 0.72-1.00 สามารถใช้เป็นข้อความการวิจัยได้

2.2 ความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายในแบบครอนบาคอัลฟา โดยผู้วิจัย
นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นทั้งหมดไปทดลองใช้กับชาวบ้านที่บ้านปลาบ่า ตำบลปลาบ่า ที่อยู่ใกล้เคียงกับ
บ้านท่าศาลา หมู่ 5 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษา
คุณภาพรายข้อและคุณภาพโดยรวม ซึ่งพิจารณาคุณภาพรายข้อที่ Item-Total Correlation (r) เพื่อตัดข้อ
คำถามที่มีค่าสูงและต่ำออกให้เหมาะสม และพิจารณาภาพรวมที่ค่า Alpha ซึ่งควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 (สุ
ชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) และพบว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยนี้มีค่า Alpha = 0.91
ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ (1) การประชุมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันใน
การเก็บข้อมูล (2) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 ชุด
และ (3) การตรวจนับและเช็คแบบสอบถามให้ถูกต้องครบถ้วนก่อนรับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์
และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นจะ
วิเคราะห์ค่า PNI modified

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

(1) คุ่ม 1 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน
(2) คุ่ม 2 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน
(3) คุ่ม 3 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 12 คน
(4) คุ่ม 4 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน

2) ดำเนินการประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา จำนวน 12 คน ประกอบด้วย (1) ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา 4 คน (2) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4 คน (3) ประธานกลุ่มวิสาหกิจและกรรมการที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม รวม 4 คน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการกระบวนการมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

เนื้อหา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การค้นหาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย พบว่า

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำและสภาพที่พึงประสงค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ที่ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) ได้ปรับปรุงจากวิธี Priority Needs Index (PNI) โดยการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) ทหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับโดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพปัจจุบันแล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่าของ PNI_{modified} จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อการเสริมพลังองค์กรชุมชนในงานสวัสดิการชุมชน จำนวน 160 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		สภาพที่คาดหวัง (I)		PNI _{modified}	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	(I - D)/D	ลำดับ
1) ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดฯ	3.38	0.55	4.88	0.24	0.30	4
2) ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภออุเรือ)	3.16	0.35	4.83	0.17	0.34	1
3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	3.33	0.43	4.87	0.15	0.31	3
4) ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน	3.26	0.41	4.81	0.25	0.32	2
รวม	3.38	0.45	4.95	0.21	0.32	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมของความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภออุเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภออุเรือ จังหวัดเลย พบว่า

การค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภออุเรือ จังหวัดเลย ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Laverack (2007a:19) ที่เสนอการเสริมพลังอำนาจชุมชนภายใต้มนทัศน์ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community based concepts)

เพื่อให้ชุมชนสามารถดั่งสิ่งมีค่าต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและชุมชน คือ 1) เป็นการกระทำร่วมในชุมชน ที่มีสมาชิกแตกต่างกันหลากหลายกลุ่มแต่มีความต้องการร่วม ผลประโยชน์ร่วมและมีความสนใจร่วม 2) ความสามารถของชุมชนสามารถจัดการกลุ่มเพื่อให้เป็นตาข่ายรองรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเสริมพลัง ผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนภูเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.34 ผู้วิจัยจึงร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา เพื่อสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลาที่ดี ดังนี้

1) ค้นหาแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน ที่มีสมาชิกแตกต่างกันหลากหลายกลุ่มแต่มีความต้องการร่วม ผลประโยชน์ร่วมและมีความสนใจร่วม

ผู้วิจัยได้ร่วมกับขบวนสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเลย และสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อค้นหากระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 วันต่อการจัดกิจกรรมต่อคุ้ม โดยกลุ่มเป้าหมายคือประธานคุ้มๆละ 1 คน รวม 4 คน และกรรมการคุ้ม จำนวน 12 คน (โดยในกรรมการทั้งหมดจะกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเข้าร่วมด้วย) จำนวน 4 วัน โดยในวันที่เข้าร่วมประชุมในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เสนอหัวข้อในการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้มีการเตรียมตัว ซึ่งมีการจัดกิจกรรมขึ้นในวันที่ 13-16 มีนาคม 2566 ผลการวิจัยพบว่า

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 30 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเสนอปัญหาที่ชุมชนต่างกำลังประสบปัญหาว่ามีก้อย่างซึ่งจะต้องบอกความต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ของปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองรวมถึงการรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ข้อ 1) ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดฯ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 4 ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.30 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในด้าน 1) คณะกรรมการไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ 2) การชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิก ทั้งนี้คณะกรรมการที่มีรายชื่อทำงานจริงเพียงไม่กี่คน ส่วนคนที่มิชื่ออื่นๆ นั้นใส่ชื่อให้ครบตามจำนวนเท่านั้นเอง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดเวลา 45 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงข้อจำกัดของชุมชนตนเอง และกลุ่มว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นโอกาสที่เหมาะสมที่จะได้รับการกระตุ้นให้เกิดการมองเห็นศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตนเองหรือในกลุ่มเพื่อนำออกมาใช้แก้ไขปัญหาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้เป็นไปตามที่ต้องการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ข้อ 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 2 ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.32 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะมีประเด็นร่วมกันในด้าน 1) ปัญหา คณะกรรมการไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ 2) ปัญหาด้านการชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิก ส่วนใหญ่เห็นว่ากรรมการกลุ่มวิสาหกิจต้องเข้ามาร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน จะได้พบปะชาวบ้านมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 45 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเมื่อคนในชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เกิดความตระหนักและ รับรู้ถึงความสามารถที่ตนเองมีเมื่อรวมเป็น

กลุ่ม ยิ่งทำให้รู้สึกมีความเชื่อมั่นในการใช้อำนาจตน ก็จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเปลี่ยนแปลง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในรูปแบบของกิจกรรมที่เห็นว่า จะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับ คนในชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะสะท้อนให้เห็นถึง ความรู้ ทักษะ และความสามารถ และความเชื่อมั่นใน ตนเอง และชุมชนว่ามีความสามารถในการควบคุมคุณภาพชีวิต ของตนเองและชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ ดีขึ้นได้ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ข้อ 2) ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและสำนักงานเกษตรอำเภอ) เป็นลำดับที่ 1 ค่า PNI modified เท่ากับ 0.34 ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการไม่รู้จักรับบทบาทหน้าที่ เพราะขาดการเตรียมคณะ กรรมการเข้ามาบริหารกลุ่มวิสาหกิจนั้นไม่เคยมีมาก่อน ถ้าจะให้ดีหน่วยงานภาครัฐทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานเกษตรนั้นควรเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอน (โค้ช) ให้กับคณะกรรมการกลุ่ม 2) การชี้แจงทำ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกและชาวบ้าน ให้เข้าใจถึงบทบาทในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 50 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเสนอการนำพลังอำนาจที่มี อยู่ในตนเองเพื่อไปขยายผลให้กับบุคคลที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ อยู่ในชุมชน ให้มีความเชื่อใน “พลังอำนาจ” ท้ายที่สุดก็จะสามารถสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนและเกิด การเปลี่ยนแปลง/พัฒนาชุมชนได้อย่างถาวร ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าในภาพรวมของความต้องการ จำเป็นในการเสริมพลังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ ในการหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริม พลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอรือเรอ จังหวัด เลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI modified เท่ากับ 0.32 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะมี ประเด็นร่วมกันในด้าน 1) ปัญหาคณะกรรมการไม่รู้จักรับบทบาทหน้าที่ รวมถึงควรมีคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาเป็น คณะกรรมการมากขึ้น 2) ปัญหาด้านการชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าการที่บาง กลุ่มมีสมาชิกน้อยหรือสมาชิกไม่เข้าใจความสำคัญของกลุ่ม นอกจากคณะกรรมการจะต้องทำความเข้าใจ ให้ชัดเจนในการดำเนินงานของกลุ่ม

2) ประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) ตัวแทนสภา องค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา 4 คน (2) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4 คน (3) ประธานกลุ่มวิสาหกิจและ กรรมการที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม รวม 4 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวน สอบ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมจัดขึ้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอ รือเรอ จังหวัดเลย ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2566 ผลการพบว่า คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ เข้าร่วมเวทีเห็นว่าผลการวิจัยเชิงปริมาณได้สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการกลุ่มต้องทำงานหนักขึ้นหาก คาดหวังให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าศาลามีความก้าวหน้าและมั่นคง และผู้เข้าร่วมต่างระดมความเห็นเพื่อ ค้นหาแนวทางเสริมพลังอำนาจ โดยพยายามที่จะอธิบายผ่านกรอบคิดคือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการ เสริมพลังที่กำลังตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองและกำลังรับรู้ถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข โดยผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ พบว่ามีความสำคัญนั้นจะประกอบไปด้วย (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ (3) ภาวศึเครือข่าย โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถยับยั้งจุดมุ่งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ 2) กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของกลุ่มเองและชุมชนว่าไม่สามารถวิจัยหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก ผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลเชิง

คุณภาพต่างก็เห็นร่วมกันว่าการที่คณะกรรมการจะเสริมพลังร่วมกันเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการไปได้เป็นอย่างดีนั้นการแสวงหาภาคีความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดี โดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สภามหาวิทยาลัยชุมชนตำบลท่าศาลา (3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงความ สามารถตนเอง ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างเห็นร่วมกันว่าการเสริมพลังให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นการสร้างความร่วมมือกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นโดยปกติแล้วกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นได้อยู่แล้ว นอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำพลังอำนาจที่มีอยู่ในตนเองไปขยายผลให้กับบุคคลที่อยู่รอบตัว ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างเห็นร่วมกันว่าการเสริมพลังและขยายผลไปยังคนอื่นนับเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ จึงควรเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนา (Community Driven Development: CDD) คือต้องให้เจ้าของปัญหาลุกขึ้นมาแก้ปัญหาเอง กรณีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ก็ต้องให้คณะกรรมการกลุ่มนั้นจัดการรวมตัวและลงมือแก้ปัญหาตนเองโดยประสานงานกับหน่วยช่วยเหลือต่างๆ การแก้ปัญหาจึงจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้ประสบภัยมากที่สุด

3) ประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยคณะกรรมการประสานงานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเลย (คปอ.) เป็นผู้ประสานงานและเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนข้อมูลวิจัย จำนวน 8 คน จะประกอบด้วย (1) ตัวแทนกองทุนสวัสดิการอำเภอภูเรือ คน รวมเป็น 5 คน (2) นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม จำนวน 3 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมจัดขึ้นที่ศูนย์ประสานงานภาคประชาชน บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในวันที่ 21 สิงหาคม 2566 ผลการวิจัยที่เชิงปริมาณได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันในระดับภาคีเครือข่าย โดยทั้งภาคราชการและภาคเอกชนจะต้องทำงานร่วมกันเพิ่มเติมเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปดกระชายดำบ้านท่าศาลา มีความก้าวหน้าและมั่นคงมากขึ้น ส่วนแนวทางการเสริมพลังอำนาจนั้นต้องเน้นไปที่ (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (3) ภาคีเครือข่ายทั้งภาคราชการและเอกชน โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถเคลื่อนหมุดหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ต่างเห็นร่วมกันว่าการที่คณะกรรมการจะเสริมพลังร่วมกันเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการไปได้เป็นอย่างดีนั้นการแสวงหาภาคีความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดี โดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น โดยภาคีต่างๆ นั้นล้วนแต่สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนได้

อภิปรายผล

1) ความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

การวิจัยเรื่องแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย ในภาพรวมของความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อ 2 ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชน รือและสำนักงานเกษตรอำเภอรือ) เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสาน งานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนิน งานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ ซึ่งการเสริมพลังเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งพัฒนากรรมการกลุ่ม พัฒนาสมาชิกและพัฒนาภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดีสอดคล้องกับ วิชญ์ มะลิตัน (2566) ที่พบว่าแนวทางการเสริมพลังองค์กรชุมชนเพื่อขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานในจังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างอุปาทานบวกทางสังคม 2) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม และ3) การเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มคณะกรรมการ กลุ่มสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่กำลังประสบอยู่ กระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลัง และสอดคล้องกับ พินทุสร โพธิ์ไธ (2562:69-70) ที่กล่าวว่าโดยทั่วไปการเสริมพลังเป็นกระบวนการกลุ่ม เนื่องจากการทำกับผู้อื่นอาจในเชิงเดียวมักไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุที่ผู้ไร้อำนาจเพียงลำพังมักขาดความมั่นใจในตัวเอง ดังนั้นจึงไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการเสริมพลังมักใช้ได้ผลกับกลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดอำนาจของกลุ่มที่แสดงถึงความเชื่อมั่นมากขึ้น

2) แนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการเสริมพลังที่กำลังตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองและกำลังรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขประกอบไปด้วย (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกกลุ่มสวัสดิการ (3) ภาคีเครือข่าย โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถขับเคลื่อนของชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของกลุ่มเองและชุมชนว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก พบว่าแนวทางการเสริมพลังจากภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย

ดังนั้นแนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงต้องแสวงหาความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับวิชัย มะลิตันและคณะ (2563:87) ที่พบว่ากระบวนการเสริมพลังโดยใช้พลังนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชนตามกระบวนการหลักคือ พบว่า มี 4 กระบวนการได้แก่ 1) คนในชุมชนร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง 2) แสวงหาความรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง 3) สะท้อนความรู้สึกการเสริมพลัง และ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านจะก่อให้เกิดการพัฒนาได้จริง

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1.ความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดในด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอกุเรือ) และรองลงมาคือการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน 2. แนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) กระบวนการเสริมสร้างแนวคิดเชิงบวกทางสังคมด้วยกระบวนการกลุ่ม 2) กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกและชุมชน และ 3) กระบวนการเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลังโดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น โดยภาคีต่างๆ นั้นล้วนแต่สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนได้ ดังนั้น คณะกรรมการควรเน้นการสร้างความร่วมมือและเคลื่อนไหวให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการไปได้ อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาของกลุ่มชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคนั้นๆ ให้สามารถเติบโตและยั่งยืนได้ในระยะยาว ดังนั้นการรับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจึงมีความสำคัญมากในการสร้างพลังและความยั่งยืนให้กับชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคนั้นๆ ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอกุเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.34 ดังนั้นภาคีเครือข่ายการพินิจทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ต้อง

มีการพัฒนาคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้มีพลังในการผลักดันให้การดำเนินงานของ
คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในกระบวนการกระบวนการ
เสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ
จังหวัดเลย ได้เป็นอย่างดีนั้นขบวนการองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเลยต้องสนับสนุนบุคลากร ความรู้ และ
งบประมาณในการฝึกอบรมคณะกรรมการ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของคน (กรรมการและสมาชิกกลุ่ม)
และกลุ่มต่อไป

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

กระบวนการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยด้วยวิธีการประชุม 2 ครั้ง แต่เป็นเพียงการสนทนากลุ่มที่
ผู้วิจัยพบว่าได้คำตอบในระดับที่เพียงพอให้ได้คำตอบในแวดวงวิชาการแต่ในกระบวนการพัฒนาจริงแล้ว
การวิจัยครั้งนี้ยังขาดกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่จะให้ได้คำตอบที่ชัดเจนว่าการสร้าง
กระบวนการมีความเสริมพลังที่ดีควรเป็นอย่างไร ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยด้วยกระบวนการวิจัย
แบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลย. (2562). รายงานผลพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลยประจำปี
2562-2563. เอกสารถ่ายสำเนาเย็บเล่ม.
- พินทุสร โพธิ์ไธ. (2562). แนวคิดว่าด้วยการเสริมพลังชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 21(2), 64 – 77.
- วัลลิกา ฉลากบาง. (2560). การวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methods Research. วารสารมหาวิทยาลัย
นครพนม, 7(2) 124 – 132.
- วิษณุ มะลิตันและคณะ. (2563). กระบวนการเสริมพลังเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของบ้านหิน
สอ หมู่ 6 ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย. (รายงานการวิจัย). เลย : เอกสารถ่ายสำเนาเย็บ
เล่ม.
- วิษณุ มะลิตัน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลในเขตจังหวัดเลยเพื่อสร้าง
จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี. วารสารวิชาการธรรมทัศน์, 23(3), 107 – 117.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2560). องค์กรชุมชนภาคอีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน
ราก ปี 2560 กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :
บจ.อีสานบิซ.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2566). การเสริมพลังชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Community Empowerment
And Sustainable Development). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2557). แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- สุริย์วิภา ไชยพันธุ์ (2558). ภาวะผู้นำกับการครองตน ครองคน และครองงาน Leadership with Self-Management, Man Management and Job Management. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 9(2), 60 – 70.
- Srirattanaball, A. (2017). *Health Promotion and Community Empowerment*, Unpublished Document.
- Tienhongsakun W. (1986). *Community Development according to the Western Philosopher*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Tiangthum V. (2015). *Community Capacity Building: Concept and Applications*. Bangkok: Danex Inter Corporation.
- Wiangsang A., et al. (2005). *Participatory Monitoring and Evaluation*. Bangkok: Learning Enhancement for Happy Communities Project.